

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškanska ulica 6/1. Rokopisno ne vračajo. Nefrankantnih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Narožnina letno 60 Din za inostranstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. šif. rač. 11.753. Telefon 3113

Daj nam danes naš vsakdanji kruh

Učiteljstvo še vedno prihaja na zborovanja svoje stanovske organizacije. Mnogo, vedno več je razlogov za to, vsaka pot na stanek tovarišev je spremljana po globokem hrepenjenju, vplivati v vzajemnim nastopom, s skupnim krikom po pomoči, na potek svoje usode.

Ze dolga leta se vrše te procesije na kraje učiteljskih zborovanj in to po vsej državi. Skupni krik se izgublja vso to dolgo dobo v gluho lozo.

Koliko varanega optimizma, koliko razočaranj in strnih upov!

Koliko razlogov, da bi morali že enkrat obmolkniti, da se pogreznemo v nemo bol, da ne kričimo v svet, ki nima organa za naše gorje!

To je govor razuma, beseda ponosa. A potreba prevpije razum, potepta ponos. Izroči človeka bedi in stiski — in zastrl si mu razum, zlomil mu ponos, onečastil si njegovo človeško dostojanstvo ter ga predal instinktom. In zato kliči ne prenehajo, ponavljajo se marveč z vse večjo vehemenco.

Beda stopa v učiteljske domove. Razpoloženje ljudskih vzgojiteljev je natančno tako, kakor bi si ga merodajni činitelji ne smeli želiti.

S službenimi leti rastejo izdatki za vzdrževanje družine. Ne rastejo pa sorazmerno uradniški prejemki. Nove, težko pričakovane povšice, ki so navadno iz anticipatno obremenjene, se paralizirajo z nepričakovanimi redukcijami. Tako se neprestano stopnjuje nesorazmerje med prejemki in izdatki. Nastali primanjkljaji se krijejo s posojili, za katere že naprej vemo, da jih z rednimi dohodki ne bomo mogli plačevati. Uradništvo postaja najslabši plačnik in upniki si morajo vedno česče pomagati z rubežnimi uradniških plač. Računski oddelek banske uprave bi mogel radovedni javnosti postreči v tem pogledu s pretresljivimi podatki, za katerimi se skrivajo žalostne nešteti uradniških družin.

Poleg teh direktnih dolgov rastejo v neogled razni obročni dolgovi. Z lučjo o belem dnevu bo treba kmalu iskati uradnika — družinskega očeta, ki bi mogel sebi ali družini preskrbeti novo obleko, ne da bi se zatekel k plačevanju na obroke. Tako se mu s podražanjem blaga, ki je nujna posledica vsakega kupovanja na obroke, avtomatično niža njegova že itak nizka in z raznimi odtegljaji okrnjena plača. Pa tudi ta žrtev mu ne pomaga, da bi se oblačil vsaj stanu primerno, kajti premnogokrat je tako kupljena obleka, ki mora biti slabe kakovosti, prej nerabljava kot plačana. Nič čudnega, če nam je poskus, doseči v številkah samo učiteljske dolgove v dravski banovini, dal zaslutiti fantastično vsoto kakih petnajstih milijonov.

Kdo naj pri takem stanju še misli na duševno hrano, na nadaljno svojo izobrazbo? Kje je danes slovenski izobraževalec, ki bi si mogel nabaviti najpotrebnejšo ročno knjižnico za izpopolnjevanje svoje splošne in poklicne izobrazbe.

Kdor ne napreduje, pa nazaduje, kar velja za današnji tempo napredka na vsch znanstvenih popriščih v dvojni meri.

Kot bajka iz davnih dni nam udarja še iz polpreteklega časa na uho novica o bibliotekah, ki niso manjkale v sobi nobenega inteligenta. Kakšna razlika, če pomislimo, da mora poročen par po desetih letih še plačevati obroke za svojo skromno opremo. V Sloveniji obstoji »šolska matica« kot edino pedagoško založništvo, ki nudi svojim članom za borih 30 din vsako leto po 3 do 4 aktualne vzgojslovne in metodološke knjige. Število njenih članov konsekvntno pada in ni izključeno, da bo moralo društvo v najkrajšem času ustaviti svoje prepotrebno delovanje.

Kam plovemo v tem času, ko vsihajo življenjski vreli naše narodne šole, ki bi ji le pospešena strokovna poglobitev slovenskega učiteljstva mogla zaustaviti grozečo okretnost.

Proletarizacija uradništva napreduje s strahotno učinkovitostjo. Obubožanje učiteljskih družin zavzema take dimenzije, da obstaja resna nevarnost za moralno zdravje tega važnega stanu.

Učiteljstvo še vedno prosi, ker v svoji pošteni preprostosti enostavno ne more verjeti, da bi potrebna in pravična stvar ne našla zagovornikov, kjer se reže in odmerja njegov vsakdanji kruh. Predobro pa poznamo njegovo razpoloženje, da bi ne vedeli, natančno vedeli, da bo tem prošnjam skoro sledil globok molk, one vrste molk, ki modremu govori cele knjige, molk, ki tuli. Človek, ki prosi, ni še obupal, se še oprjelje sleherne bilke, v njem še tli medla iskra optimizma in tihe vere v človečanstvo ljudi. Prevarjenemu v tej zadnji nadi se vselita v srce obup in cinizem, najslabša svetovalca na življenjski poti poedincev in celih stanov.

Skoro bo slovenski narod obhajal dvajsetletnico one deklaracije, ki je združila njegove najboljše člane v enem samem srčnem kriku po svobodnem razmahu stoletja tepta-

nega ljudstva. Obletnica demokracije!

Osnove zdrave bodočnosti

Šolstvo je živ organizem, ki se je iz skromnih početkov razvijalo skozi stoletja v vedno bolj dovršeno obliko. Ono raste vzporedno s splošnim dvigom kulture in je povsem odvisno od kulturne višine, gospodarskih in političnih prilik v svetu.

Vsakokratna oblika šolstva (vzgojni in učni smoter, učni načrti in metoda ni samostojen izum učiteljstva, nego je nastala radi posebnih kulturnih in gospodarskih razmer tiste dobe. Šola je odraz svoje dobe.

Tako je liberalna šola vzgajala učence v smislu liberalnih načel, ker je ves življenjski red in družbeni poredok zahteval ljudi, ki mu bodo služili.

Kakor se vsak živ organizem izhira, tako je tudi liberalni sistem, potem, ko je izpolnil svoje poslanstvo, odpovedal. Ustvaril je silno tehniko in razvil kemijo, ustvaril trajne umetnine in ves kulturni napredek do take višine, preko katere s svojimi nauki in sredstvi ni mogel.

S padcem dosedanjih resnic v družbi je istočasno odpovedal do sedaj veljavni šolski red. Zato je treba z vzrastom novih družbenih zahtev ustvariti šolo, ki bo prilagodena zahtevam sedanjega časa in višini kulturnega razvoja družbe.

Pot človeškega razvoja in napredka ni jasna. Tekom časa se izoblikujejo nazori, ki jih po neki dobi človeštvo zavrne ali odobri. S sprejemom nekich načel postanejo ta last, cilj in plamenica človeštva.

Ta pot je združena z iskanjem in tavanjem.

Mi tavamo med evropskimi narodi v vrsti poslednjih. Naš narod je še brez določnih pogledov na svet, vzgojitelji na šolo. Družba išče najboljši odnos med seboj, duhom in materijo.

Genij našega naroda še ni tako razvit, da bi bil v družbi drugih narodov najvidnejši. V svojem razvoju smo še daleč za kulturnejšimi narodi.

Pot k napredku nas vodi po vzgledu drugih narodov, ki so v svojem razvoju pred nami in kjer so približno enake življenjske razmere. Sorodnost krvi lajša, bodri in daje uteho v tej borbi.

Slovani smo bili do nedavna najmanj razvita deteta evropskih narodov. V poslednjih desetletjih se opaža vpad zapadnih narodov in močan polet Slovanov. Ne veselimo se tega poleta radi kakšnih svetovno političnih in osvajalnih ambicij, nego radi nastopajoče kulturne moči Slovanov, ki se javlja na vseh poljih mednarodnega tekmovanja.

Niti ni potrebna kakšna slovska sveta aliansa ali druga priljubljena politična oblika, temveč naj bo vseh Slovanov isti cilj: očuvanje večnih vrednot duha in nove stvaritve istih od vseh narodov na zemlji, živečih v pravičnem kulturnem, socialnem in političnem sožitju.

Za nastop te kulturne bodočnosti se moramo pripraviti. K temu morajo biti usmerjene vse kulturne sile Slovanov.

Jugoslavija in Češkoslovaška imata zelo enak zgodovinski razvoj. Dve veji Slovanstva sta stoletja služili tujemu gospodarju, isti nazori so ju vezali skozi stoletja. isti dih ju razgibal in končno sta se osvobodili istega dne.

V svobodi se zgodovinska vloga in skupnost usode ni menjala. Še vedno imata iste interese. A Češkoslovaška je v svojem razvoju pred nami. Ogle dati se moramo v njenem delu.

Produkcija našega poljedelstva ne ustreza sodobnim proizvodnim načinom, niti ni v pravem razmerju s proizvodnjo industrij. Tujih! Naše industrije ni.

Da se ustvarijo pogoji za narodno blagostanje, se morata osnovati 2 tipa šol: poljedelski in industrijski. Obe vrsti šol morata vzgajati učence idejno in praktično.

Poljedelstvo in industrija sta povsem navezani na prilike v svetu. Izobrazba do sedaj ni dovoljevala našemu kmetu in delavcu, da pogledata preko farnega zvonika v svet. Sedanja izobrazba mora dobiti drug, racionalnejši smoter. Da vzbudimo industrijski duh v narodu, moramo začeti prav pri tleh. Treba bo ogromnega truda, da vzbudimo smisel za velikopotezno industrijsko bodočnost naše države.

Gospodarske prilike v svetu so odvisne od političnih. Da se države zavarujejo proti vsem nepričakovanim gospodarskim zaporom od strani drugih držav, se je spočela avtarkija. Stremljenja, da se države osamosvoje poljedelsko in industrijsko, da ne bodo navezane na uvoz.

Češkoslovaška je dosegla skoro popolno avtarktnost. Ona pridelava vse doma.

Jugoslavija je navezana na uvoz industrijskih proizvodov. Vse od nastanka države se javljajo ogromne težkoče v gospodarskem živ-

ljenju države radi nerazvite industrije.

Krčevito se trudi naša država, da razvije lastno industrijo. Pri tem navezana na tuje industrije, ker ni dovolj domačega kapitala, industrijske podjetnosti in industrijske izobrazbe naših gospodarstvenikov-finančnikov.

Razmere sedanjosti zahtevajo avtarkijo. Šola se ne zaveda tega cilja.

Ne smemo prepustiti naše bodočnosti igravim primerom usode in premišljenih načrtov imperialističnih teženj drugih.

Narod mora spoznati upravičenost in nujnost svobodne kulturne, gospodarske in politične bitnosti.

Ta zavest se mora vzbuditi že v osnovni šoli. Višje šole naj mladino usposablja za praktičen prevzem kulturnih vrednot in njihov dvig.

Češkoslovaška je pravilno razumela svoj kulturni in gospodarski položaj. Njeno šolstvo je že preko stopnje iskanja smotrov. Sedaj ustvarja najboljše učni postopek. Uspehi ustrezajo duševnim in materialnim naporom. Krasne šolske stavbe in narodovim potrebam prilagodeni učni smoter, snov in pot, stavlja jo češkoslovaško šolstvo v vrsto prvih v svetu.

Naravno je stremljenje jugoslovanskega učiteljstva, da dvigne naše šolstvo na isto višino.

Učiteljska Samopomoč v Ljubljani v letu 1936

Poročilo zadružnega načelstva za občni zbor v Ljubljani, 23. maja 1937.

I. Statistika zadružnih članov.

V letu 1936. je umrlo 32 zadružnikov, to je 368. do 400. smrtni primer. Ti so: Sadar Vendelin — Ljubljana, Sabati Antonija — Zg. Polskava, Hren Anton — Studenci, Smolnikar Ivan — Šoštanj, Merljak Franc — Ljubljana, Kožuh Alojzija — Maribor, Klanjšček Mirko — Vučja vas, Stiasny Ljudevit — Ljubljana, Skubin Anton — Šoštanj, Zavrl Valentin — Ljubljana, Čeh Egidij — Ljubljana, Berce Vinko — St. Janž, Klemenčič Ivana — Celje, Kante Stana — Ljubljana, Pivk Tilka — Čatež, Mattanovič Asta — Ljubljana, Farkaš Ivan — Maribor, Černež Ludovik — Makole, Konjar Ulrik — Motnik, Kratnar Marija — Kamnik, Likozar Marija — Ljubljana, Šabec Avguštin — Senj, Šega Ivan — Jesenice, Kelbl Valentina — Mengeš, Žagar Mijo — Brežice, Repovš Friderik — Ljubljana, Klun Nežika — Dolenja vas, Josin Vilma — Ljubljana, Adamič Emil — Ljubljana, Jamšek Iva — Studenec Ig, Breznik Martin — Ljubljana, Govekar Marija — Ljubljana, Slava jim!

V zadnjih treh letih je bila umrljivost sledeča: V l. 1934. je pri 2567 članih umrlo 23 članov, umrljivost 0,89%, v l. 1935. je pri 2589 članih umrlo 31 članov, umrljivost 1,20%, v l. 1936. je pri 2596 članih umrlo 32 članov, umrljivost 1,23%. Povprečna umrljivost znaša v zadnjih treh letih 1,11%.

Statistika zadružnega članstva iz l. 1936. nam pokaže sledečo sliko: 1. januarja 1936. je bilo v US včlanjenih 2589 zadružnikov, med letom je vstopilo 52 novih, izstopili so 4, načelstvo je izključilo 9 članov. Ob koncu leta 1936. je bilo v US 2596 zadružnikov. Prirastka je v tem letu 7 zadružnikov.

2. Zadružno poslovanje.

Razveseljivo je, da se naši člani v teh težkih časih, v kakršnih živimo že nekaj let, zvesto in tesno oklepajo US. V nji iščejo opore in pomoči v težkih prilikah. Naša zadruga je doslej pravilno razumela in izvajala svojo socialno nalogo. Računski zaključek za leto 1936. vam navaja zneske, katere so prejeli kot posmrtnine dediči po umrlih članih, člani za podpore kot brezobrestna posojila in izdane zneske za oproščene zadružnike. Dobreine bi bile še večje, če bi se nam pridružili vsi oni tovariši in tovarišice, ki so danes izven naših vrst.

Stiki med zadružniki in osrednjim vodstvom so prav dobri. Po vseh učiteljskih društvih imamo svoje zaupnike, ki rade volje in uspešno posredujejo med člani po banovini in zadrugno upravo. Zadrugna uprava razpošilja mesečno položnice in obračune za poravnavo članskega prispevka, za vsako četrletje (za nazaj), razdaja sezname umrlih zadružnikov, obvešča po »Učit. tovariš« ali s posebnimi letaki vse člane o vseh važnejših zadevah v zadrugi.

Za staro, takrat nedvignjeno hranilno vlogo v Mestni hranilnici ljubljanski v Ljub-

VSEBINA:

Daj nam danes naš vsakdanji kruh.

Osnove zdrave bodočnosti.

Učiteljska Samopomoč v Ljubljani v l. 1936.

Banovinski učiteljski svet.

Izjava.

Ali dobi naša manjšina v Italiji svoje šole?

Mnenje brezposelnih deklet o celibatu učiteljev.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli prosveti in JUU. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljski pevski zbor - Emil Adamič. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

Preusmeritev našega do sedaj brezsmotnega šolstva v narodno gospodarsko smer je najnujnejši problem šolstva. Brez trdne narodno gospodarske osnove ne bo naš narod nikdar niti kulturno, gospodarsko ali politično močan.

Češkoslovaško šolstvo more biti naš vzor. Da se ustvarijo trdnije vezi med slovenskimi narodi, da bodo mogli poseči v svetovni tok dogodkov in brez hujših trenj dvigniti slovsno kulturo, bi bilo primerno, da se osnuje zveza slovsanskega učiteljstva, ki bi v svojih glasilih, revijah in založbah objavljala prevode najboljših kulturnih del Slovanov.

Za osebno spoznavanje naj bi se postavili učiteljski domovi na Jadranu, ob Črnem morju, v gorah Tatre in v gozdovih Poljske.

Duje Budak.

ljani smo kupili 4 obveznice po 1000 din 6% obligacijskega posojila mestne občine ljubljanske za znižano ceno 3830 din. US bo prejela od teh obveznic do njih izžrebanja v dvakratnih letnih obrokih po 6% obresti. Označba obveznic je ta: Serija C, št. 000915, 000916, 000917, 000918.

Dravska finančna direkcija v Ljubljani nas je obvestila z dopisom od 2. oktobra 1936., št. 3250/7., da je US za leto 1935. in 1936. oproščena od plačevanja družbenega davka in uživa vse dobrote ugodnostne zadruge.

Zadružno načelstvo je imelo 10 sej, 1 sejo skupno z nadzorstvom, 10. maja 1936. se je vršil občni zbor v Novem mestu. Nadzorstvo je pregledalo zadružno poslovanje dvakrat in sicer 30. marca in 20. novembra 1936.

3. Podporni sklad.

Od 1. julija 1934., ko je podporni sklad pričel poslovati, pa do 31. decembra 1936. je prejela 248 prisilcev din 500.335,25 denarnih podpor kot brezobrestna posojila. Člani so vrnili v tem času 361.746,25 din, na dan 31. decembra 1936. je bilo pri članih podpor v znesku din 138.589,—. Ob koncu leta 1936. je bilo v podpornem skladu din 161.796,50.

V letu 1936. je podelilo načelstvo denarne podpore za sledeče vzroke:

Za bolezen članov ali v družini 36 prisilcem, članom ob premostitvi 13 prisilcem, upokojenecem brez pokojnine 9 prisilcem, za druge socialne potrebe 14 prisilcem; skupaj 72 prisilcem.

Vse prošnje je pregledalo in rešilo zadrugno načelstvo na mesečnih sejah. Sklepi so bili vedno soglasni. V vseh primerih niso bili podeljeni polni zaproseni zneski, ker je bilo v blagajni premalo denarja. V vseh primerih je skušalo načelstvo pomagati, četudi z manjšimi zneski. Če bi bil podporni sklad močnejši, bi bile podpore lahko večje.

Vračanje podpor v mesečnih obrokih je zadovoljivo s prav malimi izjemami.

4. Starostni podporni sklad.

Stanje tega sklada je bilo ob koncu leta din 34.457,84. V ta sklad spadajo vsi odbitki od posmrtnin onih zadružnikov, ki so bili po 1. juliju 1933. nad 25 let stari sprejeti v zadrugno, pa niso vplačali sprejemnih pristojbin z doplačilom po § 13., odst. 1. Zadrugno načelstvo sprejema v zadrugno samo zdrave pri-glašence, zato so dosednji prinosi v ta sklad še neznamiti. V poznejših letih bodo prav ti odbitki redno pojačevali starostni podporni sklad. Iz obresti tega sklada je bilo oproščenih 10 zadružnikov. US je prejela v l. 1935. 890 din, v l. 1936. 1530 din, skupaj 2420 din. Glavnica tega sklada mora ostati nedotakljiva.

Starostni podporni sklad je namenjen vsem zadružnikom, ki bodo po svoji članski pripadnosti prišli enkrat na vrsto. Izpadli odbitki na posmrtninah in nizko obrestovanje